

DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2026.1-16>

УДК 332.14:338.242.4](477)

ІНСТИТУЦІЙНІ БАР'ЄРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ АГЛОМЕРАЦІЙ ЯК ДРАЙВЕРІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Мельник Мар'яна Іванівна

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу просторового розвитку
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8869-8666>

Лещух Ірина Володимирівна

кандидат економічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу просторового розвитку
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

Анотація. Досліджено інституційні перешкоди та бар'єри, які впливають на реалізацію потенціалу агломерацій як драйверів регіонального розвитку в Україні, зокрема в умовах воєнного стану. На основі експертного опитування та глибинних інтерв'ю з різними стейкхолдерами проведено аналіз викликів розвитку агломерацій в Україні і, зокрема, Львівської агломерації. Ідентифіковано формальні (відсутність інституційного забезпечення функціонування агломерацій та ефективної моделі врядування; механізмів стратегічного та просторового планування розвитку агломерацій; регламентованих механізмів фінансового стимулювання розвитку співробітництва територіальних громад) та поведінкові (брак довіри між громадами; низький рівень вмотивованості громад до співпраці; нестача позитивного досвіду співробітництва) проблеми реалізації потенціалу агломерацій як драйверів регіонального розвитку.

Ключові слова: агломерація, Львівська агломерація, інституційні проблеми, регіональний розвиток, моделі врядування, війна.

Актуальність проблеми. В Україні, як і в більшості країн світу, формування та розвиток агломерацій мають об'єктивний і історично зумовлений характер, відображаючи загальні закономірності урбанізаційних та структурно-економічних трансформацій, притаманних сучасному етапу суспільного розвитку. Незважаючи на те, що повномасштабна війна тимчасово загальмувала низку соціально-економічних процесів, вона водночас чітко актуалізувала тенденцію концентрації населення (зокрема внутрішньо переміщених осіб) та підприємницької діяльності (включаючи релокований бізнес) у великих міських центрах. Таке тяжіння зумовлене наявністю в агломераціях відносно кращих умов для життєдіяльності, розвиненішої соціальної та інженерної інфраструктури, а також ширших можливостей для працевлаштування та ведення бізнесу. У цьому контексті агломерації набувають особливої ролі як потенційні осе-

редки відновлення економічної активності, що здатні виконувати функцію каталізаторів структурної модернізації економіки та підвищення стандартів життя населення, зокрема в процесі повоєнної реконструкції та відбудови..

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці (наприклад, З.Сірик [1], А. Пелехатий [2], Т. Яровенко [3] та ін., а також дослідники ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України» [4–6] та ін.) активно досліджують роль агломерацій як драйверів регіонального розвитку, «точок зростання» регіонів та держави загалом, підкреслюючи їхній стимулюючий вплив на економічне зростання, урбанізаційні процеси та соціальні трансформації.

Традиційні аргументи на користь агломерації спираються на так звані зовнішні ефекти А. Маршалла: 1) обмін технологіями; 2) виробнича спеціалізація; 3) ефективніше використання

робочої сили [7]. О. Коркуна [8] наголошує, що агломерації сприяють концентрації економічної активності, підвищенню продуктивності та стимулюванню інновацій. Вони виступають центрами економічного розвитку, забезпечуючи синергію між різними секторами економіки та сприяючи загальному зростанню регіонів.

За результатами досліджень А. Шлапак та співавторів [9], одним із ключових механізмів позитивного впливу агломерацій на темпи економічного зростання, рівень продуктивності праці та якість життя населення є формування агломераційного ефекту. Його сутність полягає у виникненні додаткових конкурентних переваг унаслідок синергійної взаємодії потенціалу ядра та периферійних територій міської агломерації, що забезпечує поєднання ресурсів, ринків і функціональних можливостей різних частин агломераційного простору.

У контексті розгляду агломерацій як чинника регіонального розвитку Р. Кізіма [10] акцентує увагу на комплексі позитивних наслідків їх формування, серед яких виокремлюються: розширення та ускладнення структури локального ринку праці; зростання привабливості території як простору збуту товарів і послуг; розвиток інфраструктурного забезпечення; посилення ефекту просторової близькості до великого міського центру; прискорення економічного зростання та підвищення рівня добробуту населення; розширення можливостей для освіти, професійної мобільності та самореалізації; а також інтеграція економічного і просторового розвитку суміжних територій у межах агломерації. Як справедливо зазначає автор, підтримка агломераційних процесів – це важлива форма повоєнного відбудови України. Утім, погоджуємося із позицією Т. Зінченко [11], М. Аверкиною [12] та А. Степаненко [13], що ефективний розвиток агломерацій найперше вимагає якісного інституційного забезпечення та дієвої координації між різними рівнями влади. Відсутність чіткого законодавчого регулювання та інституційної підтримки може слугувати стримуючим чинником в контексті реалізації потенціалу агломерацій як «точок зростання».

Таким чином, формування ефективної моделі агломераційного врядування в Україні постає як одне з ключових завдань сучасної регіональної політики. Слід підкреслити, що ця проблематика є не унікальною для українського контексту, а була актуальною на різних етапах становлення та еволюції агломераційних утворень у більшості країн світу. Це зумовлено тим, що територіальні громади, інтегровані до складу агломерації, попри наявність щільних економічних, інфраструктурних, соціальних і культурних

взаємозв'язків, зберігають власний правовий статус, управлінську автономію та самостійність у прийнятті рішень.

Метою статті є дослідження інституційних перешкод та бар'єрів реалізації потенціалу агломерацій як драйверів регіонального розвитку в Україні.

Методологія дослідження. Ключовою передумовою формування дієвої моделі агломераційного врядування в Україні є системна ідентифікація основних викликів та інституційних обмежень, що супроводжують процеси становлення і функціонування агломерацій, зокрема в умовах воєнного часу. З метою емпіричного опрацювання зазначеної проблематики було проведено анкетне опитування та серію глибинних інтерв'ю з представниками таких груп: (1) територіальних громад – фактичних або потенційних учасників Львівської агломерації¹, а також органів регіональної влади Львівської області (21,4% респондентів); (2) агенцій регіонального та місцевого розвитку, діяльність яких пов'язана з просторовим, регіональним і територіальним розвитком (32,1% респондентів); (3) наукової та експертно-аналітичної спільноти (46,4% респондентів; рис. 1). Опитувальний інструментарій включав 32 запитання, спрямовані на оцінювання доцільності та своєчасності агломераційних процесів в умовах воєнного стану, рівня інституційного забезпечення агломерування, а також організаційних і регуляторних проблем створення та функціонування агломерацій, зокрема на прикладі Львівської агломерації.

Загальний обсяг генеральної сукупності дослідження становив 28 респондентів. Анкетне опитування та глибинні інтерв'ю проводилися у період з березня по липень 2025 року.

Глибинні інтерв'ю мали напівструктурований характер. Для їх проведення використовувався той самий опитувальний інструментарій, що й для анкетування, водночас інтерв'юер залежно від перебігу розмови та відповідей респондента доповнював його уточнювальними та поглиблювальними запитаннями. Застосування такого підходу забезпечило можливість отримання більш розгорнутої та контекстуалізованої інформації, а також дозволило ідентифікувати специфічні аспекти та приховані чинники, пов'язані з викликами й інституційними обмеженнями функціонування агломерацій в Україні в умовах воєнного стану.

Відбір респондентів для глибинних інтерв'ю здійснювався за методом цілеспрямованої (експертної) вибірки з орієнтацією на ключових стейкхолдерів. До участі були залучені, передусім, представники органів регіональної влади, наукової спільноти та аналітики громадських організацій, діяльність яких пов'язана з питан-

¹ Тут і далі йдеться лише про територіальні громади, які територіально належать до Львівської агломерації.

нями просторового, регіонального та територіального розвитку.

Результати емпіричного дослідження представлені у циклі наукових публікацій. Перша стаття присвячена аналізу інституційних бар'єрів реалізації потенціалу агломерацій як драйверів регіонального розвитку в Україні, тоді як друга зосереджена на ідентифікації інституційних та організаційно-економічних пріоритетів і інструментів розвитку агломерацій у національному контексті.

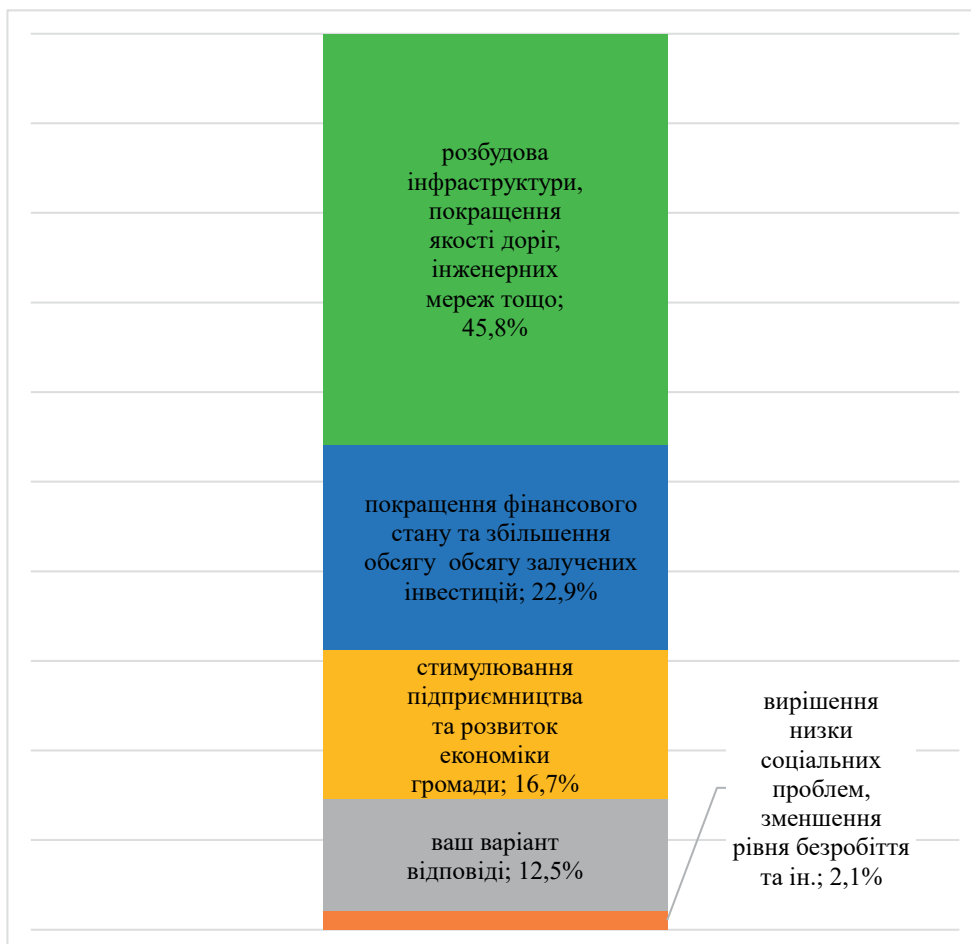
Результати дослідження. Результати опитування засвідчують, що переважна більшість респондентів (85,2 %) розглядає агломерації як важливий інструмент впливу на регіональний і територіальний розвиток. Водночас значна частина опитаних оцінює процес формування Львівської агломерації як важливий (67,9 %), тоді як ще 28,6 % респондентів вважають його дуже важливим.

Уявлення респондентів щодо ключових переваг агломерацій концентруються насамперед на інфраструктурному та фінансово-інвестиційному вимірах. Зокрема, 45,8 % відповідей пов'язують

основний потенціал агломерацій із можливостями розвитку інфраструктури, зокрема покращенням стану автомобільних доріг, инженерних мереж та інших об'єктів технічної інфраструктури. Ще 22,9 % респондентів акцентують увагу на поліпшенні фінансової спроможності територіальних громад і розширенні можливостей залучення інвестиційних ресурсів.

Разом із тим у відповідях респондентів простежується розуміння опосередкованого характеру зазначених ефектів. Частина опитаних наголошує, що інфраструктурні та фінансові результати мають радше розглядатися як похідні від стимулювання підприємницької активності та економічного розвитку громад, які, на їхню думку, є первинними та базовими наслідками формування агломерацій. Водночас агломерації наразі недостатньо сприймаються як інструмент безпосереднього вирішення соціальних проблем, зокрема зниження рівня безробіття, що підтверджується низькою часткою відповідних відповідей (2,3 %; рис. 1).

Додаткові коментарі респондентів у межах опції «Ваш варіант відповіді» підкреслюють очі-

Рисунок 1 – Відповіді на запитання «Які основні ефекти для громад, на вашу думку, від утворення агломерацій? (оберіть кілька відповідей)», %

Джерело: складено за результатами авторського опитування

кування щодо комплексного позитивного впливу розвитку агломерацій на підвищення якості життя населення, зростання конкурентоспроможності територіальних громад, розвиток транспортної та іншої інфраструктури. У підсумку, на думку опитаних, це створює передумови для посилення економічного розвитку та інвестиційної привабливості не лише окремих регіонів, а й держави загалом.

Серед чинників, що найбільш істотно стримують розвиток агломерацій в Україні, респонденти передусім виокремлюють недостатній рівень міжгромадської координації та взаємодії, а також дефіцит належного нормативно-правового регулювання відповідних процесів (рис. 2).

Слід підкреслити, що ускладнення співпраці та наявність труднощів у взаєморозумінні між громадами в межах агломерації є типовими та закономірними для етапу інституціоналізації агломераційних процесів і формування моделі агломераційного врядування в Україні. Подібні проблеми характерні для початкових фаз становлення надмуніципальних форм координації, коли ще триває узгодження ролей, інтересів і механізмів спільного прийняття рішень.

Водночас результати опитування засвідчують відносно позитивну оцінку стану координації в межах Львівської агломерації. Зокрема, 66,7 % респондентів – представників територіальних громад, функціонально інтегрованих до агломерації, характеризують взаємодію як загалом достатньо ефективну, хоча таку, що містить окремі вразливі елементи. Як зазначив один із представників громад, «...у процесі формування Асоціації все відбувається досить спокійно. Між громадами існує довіра. Важливо зберегти цю довіру й надалі».

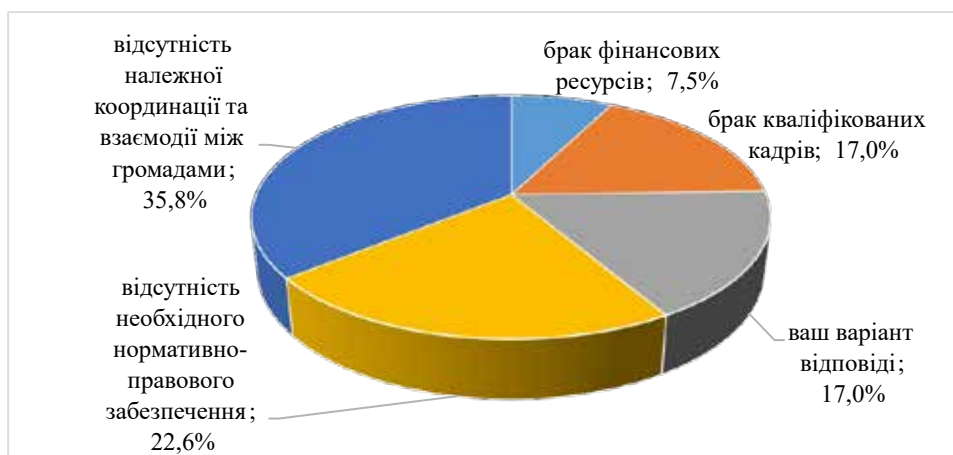
Матеріали глибоких інтерв'ю дали змогу ідентифікувати ключові неформальні організа-

ційні бар'єри, що стримують розвиток агломерацій, серед яких: (1) дефіцит політичної волі, мотивації та готовності керівництва окремих громад до поглиблення співпраці, а також поширений скептицизм щодо довгострокових перспектив розвитку в межах агломерації; (2) політична та управлінська неготовність частини керівників громад до кооперації на засадах рівноправності та взаємної вигоди.

Окрему увагу експерти акцентували на проблемі неузгодженості стратегічного та просторового планування, яку 73,1 % опитаних ідентифікують як деструктивний чинник, що уповільнює процес формування агломерацій. Водночас представники однієї з територіальних громад, функціонально інтегрованої до Львівської агломерації, висловили альтернативну позицію, зазначивши на прикладі Львівської агломерації, що «...це не є ключовою перешкодою. Першочергова перешкода створення агломерації – політична (Львів не розуміє поняття «рівність» та «взаємовигода»)».

Понад три чверті респондентів наголошують на необхідності формування системи спільного просторового планування розвитку громад – членів агломерації. При цьому представники згаданої територіальної громади підкреслюють, що «...повноваження щодо затвердження містобудівної документації повинні залишатися в громадах», тоді як представники Львівської обласної державної адміністрації вказують, що «в межах системи планування території області потрібен ефективний інструмент узгодження інтересів».

Погоджуючись із позицією респондентів щодо наявності проблеми фрагментарності стратегічного та просторового планування, слід зазначити, що інституційна архітектура цієї системи має формуватися на основі чітко вибудованої вертикальної узгодженості: «Генеральна

Рисунок 2 – Відповіді на запитання «Що Ви вважаєте найбільшою проблемою для розвитку агломерацій в Україні? (оберіть кілька відповідей)», %

Джерело: складено за результатами авторського опитування

схема планування території України – регіональне планування розвитку території – місцеве (локальне) планування – просторове планування розвитку агломерацій – комплексне просторове планування розвитку територій територіальних громад».

Водночас на сьогодні залишається невирішеною проблема вертикальної інтеграції між ключовими стратегічними документами різних рівнів управління, зокрема між Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, регіональними стратегіями розвитку, стратегіями розвитку агломерацій (як нових економічних суб'єктів у національній системі управління) та стратегіями розвитку територіальних громад. Наявність такої фрагментації виступає системним дестабілізуючим фактором, що обмежує можливість ефективної координації та інтеграції стратегічних цілей різних рівнів управління, необхідних для досягнення узгодженого і сталого територіального розвитку.

Додатковим дестимулюючим чинником у забезпеченні збалансованого інтегрованого просторового розвитку агломерацій респонденти (62,5 %) назвали відсутність єдиної цілісної електронної інформаційної системи містобудівного кадастру на державному, регіональному та місцевому рівнях, що суттєво ускладнює процеси просторової координації, планування та управління розвитком територій.

Результати анкетування та глибинних інтерв'ю з експертами дали змогу виокремити коло ключових проблем, розв'язання яких є критично необхідним для забезпечення сталого та ефективного функціонування агломерацій в Україні. До переліку першочергових завдань віднесено:

1. Дефіцит належного нормативно-правового регулювання процесів формування та функціонування агломерацій, що ускладнює інституціалізацію відповідних утворень та створює правову невизначеність.

2. Низький рівень координації та комунікації між громадами – учасниками агломерацій, а також відсутність дієвого постійного координуючого органу. Водночас експерти підкреслюють, що ключовою передумовою формування взаємної довіри між громадами має стати успішна реалізація конкретних, відносно невеликих спільних проєктів, які здатні продемонструвати практичні переваги співпраці.

3. Брак повноцінних документів державного та міжмуніципального планування, зокрема стратегій розвитку агломерацій, планів заходів з їх реалізації, програм соціально-економічного розвитку та інструментів управління спільними ресурсами. Частина експертів наголошує, що відсутність в Україні нормативно врегульованих процедур підготовки стратегій розвитку для об'єднань орга-

нів місцевого самоврядування призводить до фактичної правової невизначеності таких документів. У цьому контексті Стратегія розвитку Львівської агломерації де-факто перебуває поза чітко визначеним правовим полем.

4. Кадрові обмеження, що проявляються у дефіциті фахівців з просторового планування, економічного розвитку, екологічної політики, соціальної сфери, проєктного менеджменту та комунікацій, що суттєво знижує інституційну спроможність агломерацій.

5. Недостатня активність у міжнародному позиціонуванні та просуванні інвестиційних можливостей громад – членів агломерацій, що обмежує їхню здатність залучати зовнішні фінансові ресурси та стратегічних партнерів.

Попри консенсус респондентів щодо необхідності посилення інституційного забезпечення агломераційного розвитку, позиції стосовно доцільності ухвалення окремого закону про агломерації залишаються неоднозначними. Так, 45,8 % опитаних підтримують ідею прийняття спеціального закону, підкреслюючи, що він має враховувати специфіку функціонування територій в умовах воєнного стану та містити положення, орієнтовані на посилення потенціалу агломерацій у період повоєнного відновлення (зокрема в контексті смарт-спеціалізації та структурної модернізації економіки). Водночас 37,5 % респондентів вважають, що запровадження окремого законодавчого акта не є необхідним, за умови вдосконалення чинної нормативної бази та механізмів міжмуніципальної співпраці. 37,5% респондентів вважають, що прийняття окремого закону про агломерації не потрібне.

За оцінками респондентів, потенційною основою для формування нормативно-правового поля розвитку агломерацій могли б слугувати раніше підготовлені законодавчі ініціативи – проєкт Закону України «Про міські агломерації» та проєкт Закону України про внесення змін до окремих законодавчих актів щодо створення правових підстав для утворення агломерації як форми міжмуніципального співробітництва. Водночас експерти наголошують, що можливе використання цих напрацювань є доцільним лише за умови їх суттєвого доопрацювання, зокрема в частині спрощення процедур створення агломерацій, зменшення регуляторної складності та чіткого врегулювання механізмів їх функціонування. Зазначені законопроєкти розглядалися Верховною Радою України у 2017 та 2019 роках відповідно, однак не були ухвалені.

Серед основних причин неприйняття відповідних законодавчих ініціатив, за результатами експертного опитування, було виокремлено такі:

1) надмірна складність і фрагментованість запропонованих норм, що, на думку респон-

дентів, створювали б додаткові адміністративні бар'єри замість спрощення процедур функціонування агломерацій;

2) дефіцит політичної волі на рівні органів місцевого самоврядування громад, залучених до потенційних агломерацій, а також відсутність системного державного бачення розвитку агломерацій у контексті регіональної політики;

3) опір з боку частини малих громад і недостатня підтримка з боку ключових великих міських громад, зокрема Києва та Львова;

4) побоювання щодо асиметричного посилення ролі великих міст на шкоду розвитку прилеглих територій;

5) відсутність чітко визначених механізмів реалізації положень законопроектів і прозорих джерел фінансування спільних агломераційних проектів;

6) надмірна централізація процедур утворення та функціонування агломерацій, що обмежувала б реальну автономію громад.

Окремо респонденти підкреслили, що без врегулювання питань прав власності на спільні об'єкти в межах агломерацій та без чіткого розподілу відповідальності за їх управління навіть ухвалення спеціального закону не забезпечить істотного підвищення ефективності агломераційного врядування.

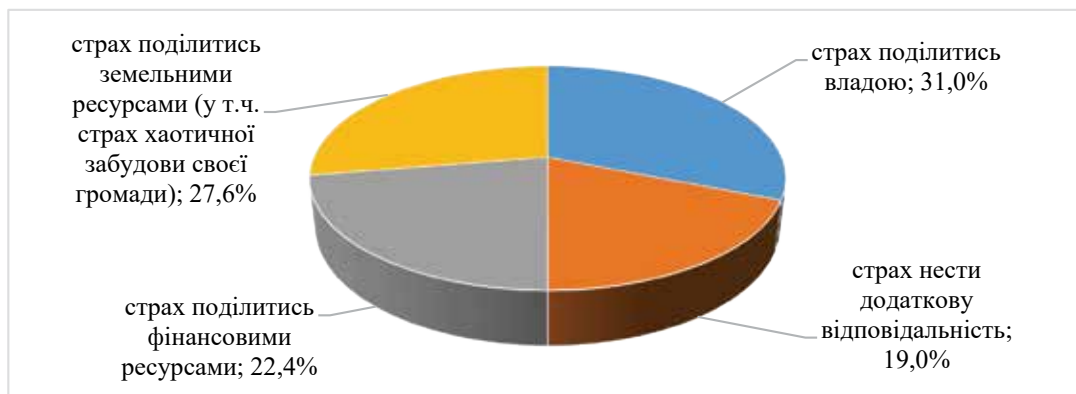
У межах аналізу інституційного забезпечення формування та розвитку агломерацій респондентам також було запропоновано оцінити можливість та ефективність використання механізмів співробітництва територіальних громад у рамках агломерацій як функціонального типу територіальної організації, на основі положень чинного Закону України «Про співробітництво територіальних громад». Результати опитування засвідчили відсутність консенсусу серед експертів щодо потенціалу цього інструменту: оцінки доцільності та ефективності його застосування розподілилися порівну.

Водночас представники ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» підкреслили, що ключовим чинником активізації міжмуніципальної взаємодії є не стільки формальна наявність правових механізмів, скільки зацікавленість і управлінська воля з боку керівництва громад. Подібну позицію висловили й представники ГО «Форум Львів і майбутнє», які наголосили, що вирішальну роль у розвитку співпраці відіграють неформальні фактори, зокрема мотивація ключових стейкхолдерів та готовність до практичних спільних дій.

Результати анкетування та глибинних інтерв'ю дозволили ідентифікувати низку поведінкових бар'єрів, що стримують інтеграцію територіальних громад у агломераційні утворення. До найбільш поширених належать: побоювання втрати частини управлінських повноважень (31% опитаних), страх втрати контролю над земельними ресурсами, у тому числі ризик неконтрольованої забудови (27,6%), а також побоювання перерозподілу фінансових ресурсів (22,4%; рис. 3).

Додатково респонденти ідентифікували низку негативних поведінкових чинників, що ускладнюють процес формування агломерацій. До них віднесено дефіцит довіри між потенційними партнерами, недостатню прозорість і зрозумілість процедур ухвалення управлінських рішень у межах агломераційних процесів, наявність міжгромадських конфліктів інтересів, відсутність в Україні усталених і успішних практик агломераційного розвитку, обмежену інституційну спроможність органів місцевого самоврядування щодо участі в агломераційних утвореннях, а також поширеність корупційних ризиків у системі публічного управління.

Висновки. У статті визначено ключові інституційні бар'єри, які стримують розвиток агломерацій як драйверів регіонального розвитку

Рисунок 3 – Відповіді на запитання «Які поведінкові перешкоди щодо входження громад в агломерацію? (оберіть кілька відповідей)», %

Джерело: складено за результатами авторського опитування

в Україні, особливо в умовах війни. Серед основних викликів розвитку агломерацій виділено: відсутність належного нормативно-правового забезпечення, координації між громадами, дієвих фінансових механізмів, кадрового забезпечення та низький рівень довіри між громадами, які функціонально належать до агломерації. Разом з тим, агломерації визнано потужним інструментом модернізації економіки, підвищення рівня життя та інтеграції просторового розвитку регіонів України.

Дослідження підкреслило важливість створення ефективних моделей агломераційного врядування, спираючись на кращі практики європейських країн, адаптовані до українських реалій. Перспективами подальших досліджень з обраної тематики є розробка інституційних інструментів формування якісних моделей агломераційного врядування, які б повною мірою враховували особливості українського законодавства, вітчизняну культурну та соціальну специфіку.

Бібліографічний список:

1. Сірик З. О., Засадній В. Л. Теоретичні засади дослідження агломераційних чинників інвестиційної привабливості громад. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 302–309.
2. Пелехатий А. О., Патицька Х. О. Міська агломерація як механізм взаємодії територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30(69). No 3. С. 116–123.
3. Яровенко Т. С., Дон О. Д., Федоров Г. А. Урбанізація та агломерація як сучасні світові процеси економічного розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1(24). С. 38–45.
4. Метрополійні функції великих міст України: потенціал розвитку та перспективи реалізації : монографія / наук. ред. М. І. Мельник ; ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України». Львів, 2016. 552 с.
5. Метрополізаційні процеси в регіоні: концептуальні підходи та прикладні аспекти просторового аналізу: науково-аналітична доповідь / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. Мельник М.І. Л., 2014. 65 с.
6. Синютка О.М., Лещух І.В. Організаційно-інституційне забезпечення процесу управління розвитком метрополій: досвід Франції та уроки для України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 1 (111). С. 10–15.
7. Шевчук В. О. Агломераційні ефекти в сучасних економіках. http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/shevch/Shevchuk-08-Zagglomeration_20.pdf
8. Коркуна О. І. Агломерації як полюси економічного зростання територій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 1. С. 86–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/serpsru_2018_1_17
9. Шлапак А., Іващенко О., Юрченко О. Сучасні підходи до розуміння ролі міських агломерацій у сталому розвитку національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № (67). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-20>
10. Кізіма Р. Про Львівську агломерацію як «вищу лігу» місцевого самоврядування. 2023. URL: https://zaxid.net/pro_lvivsku_aglomeratsiyu_yak_vishhu_ligu_mistsevogo_samovryaduvannya_n1558625
11. Зінченко Т. Є. Концептуальні основи формування міських агломерацій. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_22
12. Аверкіна М.Ф. Стійкість міської агломерації в забезпеченні регіонального розвитку. *Бізнес Інформ*. 2019. №3. С. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-108-113>
13. Степаненко А.В., Омельченко А.А. Міські агломерації як форма сучасного світового процесу урбанізації. *Держава та регіони*. 2019. № 3. С. 184–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2019_3_37

References:

1. Siryk Z. O. & Zasadnii V. L. (2024). Teoretychni zasady doslidzhennia ahlomeratsiinykh chynnykiv investytsiinoi pryvablyvosti hromad [Theoretical foundations of the study of agglomeration factors of investment attractiveness of communities]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 9(1), pp. 302–309. (in Ukrainian)
2. Pelekhatyi A. O. & Patytska Kh. O. (2019). Miska ahlomeratsiia yak mekhanizm vzaiemodii terytorialnykh hromad v umovakh administratyvno-finansovoi detsentralizatsii v Ukraini [Urban agglomeration as a mechanism of interaction of territorial communities under administrative and fiscal decentralization in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 30(69), no. 3, pp. 116–123. (in Ukrainian)
3. Yarovenko T. S., Don O. D. & Fedorov H. A. (2020). Urbanizatsiia ta ahlomeratsiia yak suchasni svitovi protsesy ekonomichnoho rozvytku [Urbanization and agglomeration as modern global processes of economic development]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*, no. 1(24), pp. 38–45. (in Ukrainian)

4. Melnyk M.I. (Ed.). (2016). *Metropoliini funktsii velykykh mist Ukrainy: potentsial rozvytku ta perspektyvy realizatsii* [Metropolitan functions of large cities of Ukraine: development potential and implementation prospects]. Lviv: SI "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of NAS of Ukraine". (in Ukrainian)
5. Melnyk M. I. (Ed.). (2014). *Metropolizatsiini protsesy v rehioni: kontseptualni pidkhody ta prykladni aspekty prostorovoho analizu* [Metropolization processes in the region: conceptual approaches and applied aspects of spatial analysis]. Lviv: NAS of Ukraine, Institute of Regional Research. (in Ukrainian)
6. Syniutka O. M. & Leshchukh I. V. (2015). Orhanizatsiino-instytutsiine zabezpechennia protsesu upravlinnia rozvytkom metropolii: dosvid Frantsii ta uroky dlia Ukrainy [Organizational and institutional support of metropolitan development management: the experience of France and lessons for Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1(111), pp. 10–15. (in Ukrainian)
7. Shevchuk V. O. (n.d.). *Ahlomeratsiini efekty v suchasnykh ekonomikakh* [Agglomeration effects in modern economies]. Available at: http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/shevch/Shevchuk-08-3agglomeration_20.pdf (in Ukrainian)
8. Korkuna O. I. (2018). Ahlomeratsii yak poliusy ekonomichnoho zrostannia terytorii [Agglomerations as poles of economic growth of territories]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1, pp. 86–90. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_1_17 (in Ukrainian)
9. Shlapak A., Ivashchenko O. & Yurchenko O. (2024). Suchasni pidkhody do rozuminnia roli miskykh ahlomeratsii u stalomu rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Modern approaches to understanding the role of urban agglomerations in the sustainable development of the national economy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-20> (in Ukrainian)
10. Kizyma R. (2023). Pro Lvivsku ahlomeratsiiu yak "vyshchu lihu" mistsevoho samovriaduvannia [On the Lviv agglomeration as the "higher league" of local self-government]. Available at: https://zaxid.net/pro_lvivsku_aglomeratsiyu_yak_vishhu_ligu_mistsevogo_samovryaduvannya_n1558625 (in Ukrainian)
11. Zinchenko T. Ye. (2012). Kontseptualni osnovy formuvannia miskykh ahlomeratsii [Conceptual foundations of urban agglomeration formation]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, no. 6. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_22 (in Ukrainian)
12. Averkyna M. F. (2019). Stiikist miskoi ahlomeratsii v zabezpechenni rehionalnoho rozvytku [Resilience of urban agglomeration in ensuring regional development]. *Biznes Inform*, no. 3, pp. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-108-113> (in Ukrainian)
13. Stepanenko A. V. & Omelchenko A. A. (2019). Miski ahlomeratsii yak forma suchasnoho svitovoho protsesu urbanizatsii [Urban agglomerations as a form of the modern global urbanization process]. *Derzhava ta rehiony*, no. 3, pp. 184–192. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2019_3_37 (in Ukrainian)

INSTITUTIONAL BARRIERS TO THE REALISATION OF THE POTENTIAL OF AGGLOMERATIONS AS DRIVERS OF REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Marianna Melnyk

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Spatial Development
*State Institution "M.I. Dolishniy Institute
of Regional Research of the NAS of Ukraine"*

Iryna Leshchukh

PhD in Economics, Senior Researcher,
Senior Research Fellow at the Department of Spatial Development
*State Institution "M.I. Dolishniy Institute
of Regional Research of the NAS of Ukraine"*

Summary. The article is devoted to studying the institutional obstacles and barriers affecting the development of agglomerations in Ukraine, particularly in the context of wartime conditions. It identifies key aspects of their role as drivers of regional development, emphasizing their potential to contribute to economic modernization and improving living standards. Based on expert surveys and in-depth interviews with representatives of territorial communities (actual or potential participants of agglomerations), regional authorities, regional and local development agencies, research institutions, and public and analytical organizations, an analysis was conducted of the structural, organizational, and regulatory challenges to the development of agglomerations in Ukraine, particularly the Lviv agglomeration. The study identifies formal problems, including: (1) The absence of a regulatory and

legal framework for the functioning of agglomerations and effective governance models; (2) The lack of state and regional policies, including mechanisms for strategic and spatial planning of agglomeration development; (3) The absence of clearly regulated and effective financial incentives for fostering intermunicipal cooperation; (4) Insufficient human resource capacity for agglomeration development; (5) Inadequate coordination among communities to ensure effective functioning of agglomerations. It also highlights informal (behavioral) problems such as: (1) A lack of trust between communities; (2) A lack of political will and low motivation of communities to collaborate; (3) A lack of positive experience with effectively implemented agreements on intermunicipal cooperation; (4) Difficulty in reconciling the interests and priorities of different communities within the agglomeration, among others. The practical significance of the research results lies in their potential to serve as a foundation for developing recommendations to improve the regulatory and organizational frameworks for the formation and functioning of agglomerations in Ukraine. This is particularly relevant during the post-war recovery period, given the high potential of agglomerations as drivers of regional development.

Keywords: agglomeration, Lviv agglomeration, institutional issues, regional development, governance models, war.

Дата надходження статті: 14.01.2026

Дата прийняття статті: 12.02.2026

Дата публікації статті: 09.03.2026